

ДИДАКТИЧНА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ "ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ" ДО ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З ПІДЛІТКАМИ

Стаття спрямована на розкриття актуальних аспектів проблеми підготовки майбутніх учителів майбутніх фахівців "Здоров'я людини" до позакласної роботи з підлітками. Основна увага зосереджується на питаннях пошуку активних та інтерактивних методів навчання та виокремлення специфіки їх застосування у процесі викладання фахових дисциплін щодо підвищення якості знань та умінь студентів спеціальності "Здоров'я людини" в сфері виховання здорових учнів основної школи. Розкривається зміст, алгоритм та особливості застосування методу кейсу у практиці підготовки майбутніх фахівців "Здоров'я людини" до позакласної роботи з підлітками. Приділяється увага питанням залучення студентів до самостійної роботи в ракурсі окресленого методу навчання шляхом виконання завдань творчого спрямування.

***Ключові слова:** професійна підготовка, майбутні учителі "Здоров'я людини", підлітки, методи навчання, метод кейсу.*

Постановка проблеми. Проблема підготовки майбутніх фахівців "Здоров'я людини" й досі залишається актуальною. Прагнення України інтегруватись у Європейський простір потребує посилення уваги до процесу удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців взагалі та майбутніх фахівців "Здоров'я людини". Наявність численної кількості школярів, у яких відсутня мотивація до зміцнення власного здоров'я, а також наявність низького рівня здоров'я серед більшості сучасної молоді спонукає до пошуку нових підходів щодо підвищення якості підготовки майбутніх фахівців "Здоров'я людини" призваних прищеплювати молодому поколінню навички здорового способу життя, бажання зберігати та примножувати власне здоров'я в усіх його аспектах. Суттєве значення в зазначеному контексті, на наш погляд, відіграє дидактична складова процесу підготовки відповідних фахівців. Саме ця складова потребує удосконалення, зокрема шляхом застосування в процесі фахових дисциплін інтерактивних методів навчання, залучення студентів до активної, творчої самостійної роботи тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В межах даної публікації нами було здійснено аналіз наукової літератури [1; 2; 3; 4; 5] в контексті виявлення особливостей застосування активних та інтерактивних методів навчання у вищій школі.

Метою даної статті було визначення шляхів удосконалення дидактичної складової процесу професійної підготовки майбутніх фахівців "Здоров'я людини" до позакласної роботи з підлітками, зокрема через виявлення особливостей застосування окремих інтерактивних методів навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підбір інтерактивних методів навчання до кожної окремої теми заняття тієї чи іншої дисципліни має відбуватись з урахуванням специфіки конкретної теми зі спрямованістю на досягнення максимально високого рівня засвоєння студентами знань та оволодіння необхідними вміннями. Розглянемо це на прикладі окремих дисциплін, які в ході експерименту доповнювались нами відповідним матеріалом у контексті підготовки майбутніх учителів основ здоров'я до позакласної роботи з учнями основної школи. Так, наприклад, вивчення теми "Побудова та удосконалення індивідуальної оздоровчої системи підлітків у процесі позакласної роботи", яку було впроваджено до навчального предмету "Індивідуальна оздоровча система" в експериментальній групі відбувалось за допомогою таких інтерактивних методів, як метод кейсу. Найбільш доцільним, на наш погляд, при вивченні наведеної теми є метод кейсу (Case study). Мета метода полягає в тому, щоб навчити студентів аналізувати інформацію, виявляти ключові проблеми, вибирати альтернативні шляхи вирішення, оцінювати їх, приймати оптимальне рішення і формулювати програми дій тощо. Саме це було доцільно при вивченні питань зазначеної теми.

Наведемо фрагмент заняття на прикладі розгляду питання "аналіз та корекція індивідуальної оздоровчої системи в процесі позакласної роботи", що входить до вищезазначеної теми, за допомогою методу кейсів. Так, при розгляді вищевказаного питання перед студентами наводилась практична проблема яка відбувалась в реальній дійсності. Такі ситуації, коли викладач мав брати або з власного досвіду, або спілкуючись з вчителями-практиками основ здоров'я з даного приводу та обмінюючись

думками стосовно вирішення зазначеного питання). Таким чином, перед студентами висвітлювалась певна проблема з якою вони можуть зіткнутися в реальній практиці майбутньої професійної діяльності.

Таких проблем було декілька для кожної мікро групи відповідно. Кожна з мікрогруп при застосування вищезазначеного інтерактивного методу вміщувала від 5 до 8 студентів. Наведемо приклад подібної проблеми для однієї з мікро груп. "До вчителя звернувся учень 5 класу з наступною проблемою. Підліток виконував індивідуальну оздоровчу систему з дотриманням усіх оздоровчих технологій, які були підібрані лікарем, вчителем та особисто самим учнем з урахування індивідуальних особливостей, стану здоров'я, інтересів школяра тощо. Протягом більше п'яти місяців він з задоволенням виконував рекомендовані йому оздоровчі технології. Разом з тим, останнім часом в учня виникла потреба в удосконаленні індивідуальної оздоровчої системи. Переважно це стосувалось було пов'язано з його бажанням доповнення її оздоровчими технологіями, або їх заміною на більш складні. Згідно висловлення учня він цілком може розширювати індивідуальну оздоровчу систему й доповнювати її новими оздоровчими технологіями". При цьому майбутнім вчителям надавалась індивідуальна оздоровча система учня за для її аналізу, а також вказувався стан індивідуального здоров'я підлітка, його індивідуальні особливості, інтереси, а також щоденник здоров'я в який заносились щоденні записи відносно впливу оздоровчих технологій на самопочуття, настрої, тощо.

Таким чином, перед студентами поставало завдання проаналізувати індивідуальну оздоровчу систему учня, її вплив на його здоров'я за допомогою аналізу щоденника здоров'я й відповідно вирішити наскільки доречним є доповнення існуючої оздоровчої системи новими оздоровчими системами, або ускладнення виконання існуючих оздоровчих технологій. Таке завдання було достатньо важливим, оскільки на практиці іноді учні переоцінюють власні можливості й не завжди об'єктивно ставляться до підвищення складності власної оздоровчої системи, що в кінцевому рахунку може перевищувати можливості учня й як наслідок відсутність її ретельного дотримання, що може призвести взагалі до припиняє її виконання. Визначення доцільності розширення індивідуальної оздоровчої системи учня потребувало від майбутніх учителів прийняття об'єктивного рішення. В зазначеному конкретному випадку серед таких рішень може бути як корекція (удосконалення) оздоровчої системи, так і переконання учня у продовженні виконання існуючої оздоровчої системи. Правильне рішення на основі ґрунтовного аналізу індивідуальної оздоровчої системи відіграє достатньо важливу роль для учня, оскільки передчасне її доповнення, як зазначалось раніше може призвести до того, що учень не буде справлятися з її ретельним виконанням. Негативним чином може позначитись й затримка удосконалення оздоровчої системи учня якщо це є дійсно необхідним, оскільки в цьому разі в учня може зменшитись інтерес й як наслідок припинення її виконання взагалі. Подібним чином, отримували кейси й інші мікрогрупи кожна з яких вирішувала відіменне від інших мікрогруп завдання.

Для самостійної роботи студентів, стосовно вивчаємої теми, було обрано такі завдання за допомогою яких майбутні учителі не тільки закріплювали б отриманні на занятті знання та уміння, але розвивали творчі здібності та практичні навички. До таких завдань відносились: розроблення плану-сценарію бесіди з батьками стосовно дотримання індивідуальної оздоровчої системи учнями в домашніх умовах; виконання ретельного аналізу власної оздоровчої системи (в разі необхідності її корекції); розроблення індивідуальної оздоровчої системи для батьків (брата, або сестри).

Розробка плану-сценарію бесіди з батьками, на наш погляд мало важливе значення оскільки допомагало майбутнім учителям уявити можливі труднощі у сім'ї у контексті непорозуміння батьків і дитини щодо дотримання нею індивідуальної оздоровчої системи в домашніх умовах. На семінарських заняттях студентам було поставлене завдання змодельювати поведінку (умовних) батьків по відношенню до виконання їх дитиною ІОС вдома. Таке моделювання виконувалось студентами одним для одного по бажанню. Важливо щоб у запропонованому завданні відношення батьків до застосування їх дитиною оздоровчих технологій вдома набувало проблемного характеру. Наведемо приклад умовних батьків запропонованих Євгеном Ш. для виконання самостійної роботи Катериною П. "У батьків Юрка, який навчається у сьомому класі відмічається не схвальна поведінка батьками його захоплення у виконанні вдома оздоровчих технологій (загартування водою, оздоровче дихання за методикою Стрельнікової, аутогенне тренування, релаксація тощо). Останнім часом Юрко часто просить батька не палити в квартирі, що викладе в батька роздратування. Мати не зовсім схвально ставиться до бажання сина дотримуватись раціону харчування мотивуючи це браком часу на приготування різноманітного та раціонального харчування. З насторогою мати з батьком відносяться до виконання аутогенного тренування Юрком, хоча він і намагався пояснюватись їм користь від нього. Відомо, що батько Юрка працює на заводі слюсарем, мати працює штукатуром на будівництві".

Таким чином, майбутні учителі готували план-сценарій у якому (знаючи особливості стосунків між учнем та його батьками, а також їх відношення до виконання підлітком ІОС в дома, намагались роз'яснити батькам важливість виконання їх сином, або донькою оздоровчих технологій для здоров'я дитини. В свою чергу виконання такого завдання дозволяло майбутнім учителям отримати певну

підготовку до співпраці з сім'єю яку вони могли використовувати при проходженні у майбутньому педагогічної практики, а в подальшому в професійній діяльності.

На наш погляд, важливим також у закріпленні вищезазначеної теми було виконання студентами в процесі самостійної роботи аналізу власної оздоровчої системи (в разі необхідності її корекцію). Як зазначалось вище (на практичних заняттях студенти вчилися аналізувати та вносити певні корективи до ІОС своїх однокласників) це у свою чергу допомагало їм, під контролем викладача здійснювати відповідні завдання. В домашніх умовах студенти повинні були аналізувати власну оздоровчу систему. Саме завдяки отриманню необхідних умінь та навичок стосовно бачення певних недоліків у своїх однокласників майбутні учителі знаходять можливі помилки, або взагалі перебудовували (удосконалювали) власну оздоровчу систему.

Третє творче завдання самостійної роботи передбачало розроблення ІОС для батьків (брата, або сестри). Це завдання було важливим, оскільки у майбутній професійній діяльності в процесі позакласної роботи вчитель основ здоров'я має не тільки допомагати учням стосовно побудови їх оздоровчої системи, але й надавати консультацію батькам з даного приводу. Зрозуміло, що батьки які самі дотримуються певної оздоровчої системи будуть з повагою та розумінням ставитись до виконання ІОС їх дітьми, надаватимуть їм допомогу та власним прикладом заохочуватимуть дітей до оздоровлення в домашніх роботах. Побудова оздоровчої системи дорослої людини має свої особливості (та відмінності порівняно з підлітками), оскільки в дорослому віці у людини існує більше звичок (в тому числі й шкідливих – особливо у чоловіків з якими значно складніше боротись), а також доросла людина має роботу й характер роботи повинен враховуватись при побудові ІОС. Батьки можуть працювати на заводах (в важких умовах), шахтарями, вчителями і т.п.. Кожна професія має свої специфічні особливості та їх вплив на здоров'я людини. Отже, майбутній вчитель основ здоров'я при консультуванні батьків стосовно виконання дітьми ІОС в домашніх умовах, а також стосовно побудови ІОС самих батьків (в разі якщо хтось з батьків потребує такої консультації з боку учителя) повинен обов'язково отримати при навчання у вищому навчальному закладі відповідні знання та уміння у контексті особливостей побудови ІОС дорослої людини з урахування її професійної діяльності. Таким чином, у процесі самостійної роботи майбутні учителі намагались побудувати для своїх батьків (братів, або сестер) індивідуальну оздоровчу систему. Таким чином, студенти не тільки отримували перший досвід з розробки ІОС для дорослої людини, але й вчилися переконувати батьків у важливості дотримання на практиці індивідуальної оздоровчої системи.

Отже, вищезазначене дозволяє зробити наступні **висновки**: по-перше, підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців "Здоров'я людини" потребує пошуку шляхів удосконалення дидактичної складової цього процесу; по-друге, підбір інтерактивних методів навчання має відбуватись з урахуванням специфіки навчального матеріалу зі спрямованістю на максимальне розкриття поставленої мети та завдань конкретної тематики; по-третє, самостійна робота студентів відповідно вивчення додаткової тематики окремих фахових дисциплін передбачає переважно творчі завдання, що, у свою чергу, спонукають студента до вирішення поставленої перед ним проблеми, розвитку творчих здібностей та поступового долучення до науково-дослідної роботи у контексті формування культури здоров'я учнів основної школи у процесі позакласної роботи, а також підвищення рівня власної культури здоров'я.

Перспективи дослідження полягають у подальшому розкритті дидактичної складової процесу підготовки майбутніх фахівців "Здоров'я людини" до позакласної роботи з учнями, зокрема розкриття можливостей застосування таких інтерактивних методів навчання, як ділова гра, мозкова атака, метод синектики тощо.

Використані джерела

1. Дуличанская Н. Н. Интерактивные методы обучения как средство формирования ключевых компетенций / Н. Н. Дуличанская // Наука и образование: электронное научно-техническое издание. – 2011. – № 4. – С. 8-13.
2. Завалевська О. В. Використання інтерактивних методів навчання як одна з педагогічних умов формування професійного самоусвідомлення майбутніх фахівців / О. В. Завалевська // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2009. – № 7. – С. 58-61.
3. Митькина О. В. Методы интерактивного обучения в формировании модели современного специалиста / О. Митькина // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. – 2010. – № 123. – С. 214 – 222
4. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К. : Кондор, 2011. – 628 с.
5. Чижевська Л. Будьте обережні : працюємо з кейсом / Л. Чижевська // Ситуаційна методика навчання: український досвід : зб. ст. / упорядкув. О. Сидоренко, В. Чуба. – К. : Центр інновацій та розвитку, 2001. – С. 79 – 86.

Zaytsev V.

**RESUME. DIDACTIC COMPONENT OF THE TRAINING
OF FUTURE SPECIALISTS "HEALTH"
TO EXTRA CURRICULAR WORK WITH ADOLESCENTS**

The article is aimed at disclosing the relevant aspects of the problem of training of future specialists "health" to extra curricular work with adolescents.

Attention has focused on the search for active and interactive methods of training and emphasis on the specifics of their application in the process of teaching of professional disciplines to enhance the knowledge and skills of students of the specialty "health" in the field of education of healthy pupils of primary schools.

Drop down content, and features of the application of the method of study in the practice training of future specialists "health" to extra curricular work with adolescents. Attention the issue of attracting students to independent work in the context of the specified of the method of teaching by objectives, creative route.

Points out that the provision of didactic component of the process of training of future specialists "health" is due to the combination of developing additional meaningful content professional disciplines in the context of arms of students set the required knowledge, abilities and skills with regards to educating well-rounded healthy students in the process of extra curricular work on the basics of health, as well as using interactive methods of teaching.

The following is an example of improving the content of the subjects "individual health system" by supplementing his theme "of building and improving individual health systems in the process of extra curricular work" and opening features its teaching by using the method of study.

Notes that within defined (more) topics for future human "health" professionals faculty member providing content a problem with which they may encounter in the real practice of future professional activity.

A significant place ranked the analysis of students ' individual health system of a particular learner, taking into account the State of health of an individual of a particular student, his individual characteristics, interests, as well as the contents of the journal of health, student carrying the daily records regarding the impact of health technologies on health, mood, etc.

For independent work of students was selected the following tasks to help future teachers were not only would getting a lesson knowledge and skill, but developed the creative skills and practical skills.

Within the independent work of the outlined above is subject to future human health professionals were asked to perform the following tasks, creative direction: development plan-script conversations with parents regarding the compliance of individual health the system of students at home; perform a thorough analysis of its own health system (in case of need correction); development of individual health system for parents (brother or sister).

Key words: *training, future teachers "human health", teens, teaching methods, the method of study.*

Стаття надійшла до редакції 18.08.2017